

Ministerieel besluit tot voorlopige opheffing van de bescherming als monument van het walenschip Céphée in Antwerpen

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.1, 3°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (artikel 6.2.3 tot en met 6.2.5);

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de opheffing van de bescherming als monument werd onderzocht. De bevindingen van dit onderzoek zijn opgenomen in een opheffingsdossier,
- advies over de opheffing van de bescherming werd gevraagd aan de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed op 15 juni 2021,
- de behandeling van dit advies is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

Het walenschip Céphée ligt sinds 1984 in het maritiem park van het voormalige Nationaal Scheepvaartmuseum (vandaag gekend als het Museum aan de Stroom (MAS)), onder de kenmerkende 19de-eeuwse metalen afdaken van de Jordaenskaai.

Het schip werd beschermd als monument bij ministerieel besluit van 3 maart 1994 omwille van de industrieel-archeologische waarde. Het advies van de KCML van 9 september 1993, dat integraal deel uitmaakt van het beschermingsbesluit, omschreef het algemeen belang van het schip als volgt:

Het betreft één van de laatste nog bewaarde houten binnenschepen en als dusdanig een uitstekende illustratie van een bepaalde fase in de evolutie van de scheepsbouw en van de scheepvaart.

Het walenschip heeft in de geschiedenis van de Belgische binnenvaart als scheepstype in de periode van de houten vaartuigen en een vooraanstaande rol gespeeld.

De Waal werd bevaren door Vlaamse en Waalse schippers. Talrijk zijn de grootouders van de huidige schippers die hun loopbaan op een walenschip zijn begonnen.

Te Antwerpen hoorden ook veel walenschepen thuis en speelden een grote rol in het verkeer van en naar de haven.

Het walenschip "Céphée" bezit bijgevolg industrieel-archeologische waarde.

De bescherming van het walenschip Céphée als monument kaderde in de ambitie van het toenmalige Nationaal Scheepvaartmuseum om meer en meer authentieke schepen in de collectie op te nemen.

In 2008 inspecteerde Monumentenwacht vzw het schip en stelde een slechte bouwfysische staat vast. Monumentenwacht gaf aan dat het schip best bewaard zou worden als museumschip op het droge en dat een verplaatsing van het schip bijna onmogelijk werd geacht door de houtaantasting.

Sinds oktober-november 2018 werd het maritiem park ontruimd omwille van de heraanleg van de Scheldekaaien en de bouw van de nieuwe cruise-terminal. De Céphée is vandaag het enige vaartuig uit de collectie van het Museum aan de Stroom dat nog op de Jordaenskaai bewaard wordt.

Volgens de stad Antwerpen strookt de ligging van het beschermde walenschip Céphée niet met de plannen van de noodzakelijke verstevigingswerken en heraanleg van de Scheldekaaien.

Op 9 juli 2021 keurde de stad Antwerpen het schetsontwerp goed voor het centrale deel van de Scheldekaaien, tussen het tussen het Zuiderterras en het Noorderterras. Het globale project geeft een nieuwe invulling aan de Scheldekaaien, die de lange geschiedenis van deze specifieke erfgoedlocatie beter zichtbaar moet maken. De gelaagdheid van de geschiedenis wordt opnieuw leesbaar gemaakt door naast het Steen de archeologische vondsten van de middeleeuwse burcht, de middeleeuwse kaaimuur en de napoleontische kaai bloot te leggen. Zo draagt dit project bij tot de herwaardering van de omgeving van twee beschermde monumenten (het Steen en de beschermde afdaken van de hangars) en de ontsluiting van de ondergrondse resten. Het schetsontwerp wil de kaaivlakte ook nieuw leven inblazen door open ruimte te voorzien waar activiteiten en kleinschalige evenementen georganiseerd kunnen worden. Het wil ook de band tussen de kaaivlakte en de stad herstellen. De noordelijke hangar, waar de Céphée gelegen is, speelt een rol in het toeristische onthaal doordat hij aansluit op de cruiseterminal en het Steen. Een route door de hangars, parallel aan de Schelde, leidt langs de plek waar de Sint-Walburgiskerk stond, vlak onder waar nu de Céphée ligt. Paviljoenen onder de hangars kunnen dienen voor voorzieningen of als archeologische stopplaatsen voor een blik in de ondergrond. Ook de waterkering wordt op deze locatie dichterbij het water gebracht zodat de vrijgekomen ruimte kan worden gebruikt voor kleinschalige evenementen.

Een verplaatsing van het schip werd overwogen. De stad Antwerpen gaf evenwel aan dat het transport van het schip, dat zich in slechte staat bevindt, een risico vormt voor het behoud. Een plaatsbezoek eind 2020 bevestigde deze these.

Artikel 6.2.1, 3° van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: *"door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming. Van deze mogelijkheid zal voornamelijk gebruik*

worden gemaakt om tot een ruimtelijke afweging te kunnen komen. Op die manier kunnen verschillende (ruimtelijke) belangen tegenover elkaar worden afgewogen om zo het algemeen belang te vrijwaren."

Het algemeen belang van de heraanleg van de Scheldekaaien overstijgt het algemeen belang van de bescherming van de Céphée. Door de slechte bouwfysische staat van de Céphée is de verplaatsing van het schip redelijkerwijze onmogelijk zonder een groot verlies aan erfgoedelementen.

De bescherming als monument van het walenschip Céphée wordt opgeheven omwille van het algemeen belang.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. Het ministerieel besluit van 3 maart 1994 houdende de bescherming als monument van het Walenschip genaamd "Céphée", gelegen te Antwerpen, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 9 juni 1994, wordt voorlopig opgeheven.

Art. 2. Het beschermde goed waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven bevindt zich op het perceel met de volgende kadastrale gegevens: Antwerpen, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummer 1636/02b (deel).

Het plan met de aflijning en de plaats van de aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het beschermde onroerend goed waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 3. De industrieel-archeologische erfgoedwaarde die verloren gaat, dient te worden geregistreerd en gedocumenteerd. Het schip moet digitaal in beeld worden gebracht door het interieur en het exterieur te filmen en te fotograferen. Ook dient een 3D-scan gemaakt te worden, zodat het later mogelijk is om een model van het schip te maken. De beelden worden samen met eventuele tekeningen en historisch beeldmateriaal gebundeld en publiek beschikbaar gemaakt.

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2021-09-20 14:33:34 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE